

Vestmannen.

Nr. 3

Bergen 20. april 1989

5. årgang

Glyttar frå målseminaret åt Norsk Målungdom

Helgi 18.-19. februar heldt Norsk Målungdom seminar i Nidaros. Samkoma var i universitets-bygget på Dragvoll. Folk frå fylkeslag i Noregs Mållag var innbedne, og frå Vestlandsske Mållag, Ivar Aasen Sambandet og Norsk Måldyrkingsslag. Det var derre få som møtte utanom målungdomen frå Oslo og Trondheim. Men dei var mange, og det var ein triveleg flokk.

Laurdag heldt professor Kåre Lundin foredrag om sogeopplæring og sognesyn. I ordskiftet etterlyste målstudentane eit grunnsyn i sogeopplæringi; det galdt òg alle bygdesogone som kom ut.

Etter ei matykt innleidde Helge Sandøy og Oddrun Grønvik om opplæringi i målsoga. Sandøy skilde millom ibuande eigenskapar i eit mål og tillagde eigenskapar. Noko sernorsk vilde han ikkje vita av, og han etterlyste døme på at nokon var underkua av ein flokk (eit kollektiv). Dette er velbrukte ord millom målfolk. Sandøy hadde likevel sett opp at systemet i eit mål var ein ibuande eigenskap, og vedgjekk då at ein sakte kunde tala om eit sernorsk system. Grønvik etterviste korleis målrørla og grunnlaget for norsk målreising vart haldne borte frå lærebøker i norsk målsoga. Ho tok fram mange bøker til døme. Med alt dei løynde, gav då lærebökene eit urett bilet av målstoda i landet, og vart omveges ei talerøy for målblanding.

Ordskiftet etter desse innleidingane vart friskt.

Sundag var emnet: Ivar Aasen - «Målreisar eller klassereisar?» Yverskrifti høvde klent, sa Stephen Walton; for Ivar Aasen var båe delar. - Stephen Walton har teke doktorgraden om Ivar Aasen på universitetet i Cambidge. No er han 1.amunensis på Agder Distrikshøgskule. Han talar flytande norsk - med målføre-drag frå Møre. Dei som har tolka Walton til stønad for målblanding og ortofoni,

fekk lite medhald. Han brukar gjerne nemningi populist om Ivar Aasen. Men populisme er ikkje det same som ortofoni. Det er heller ikkje plent det same som klassereising. Walton brukar heller ordet mot-hegemoni om verket til Ivar Aasen.

Det var den nasjonalromantiske tilstemna i landet som hjelpte Aasen i gang med livsgjerningi hans. Men han hadde sjølv sett opp føremålet alt i 1836, og let seg ikkje leida av det nasjonalromantiske synet som P. A. Munch og andre heldt på. Walton peika på tri vokstersteg hjå Aasen i høve til dei som rådde mest. Frå 1858 gjeng han til åtak på dei som er imot målreisingi.

I ordskiftet etterpå måtte Walton gjera greida for kva han meinte med å seia at ingen kunde definera ordet **nasjon** retteleg. Det finst ikkje objektive kriteriar på ein nasjon, sa han. Innhaldet skifter frå tid til tid og frå stad til stad. Rettast er det difor å seia at ein nasjon er det som folket til kvar tid og kvar stad legg i det - og lever etter. Sandøy sa at for han var nasjon berre innbilning, og difor hadde han forkasta ordet. I sluttinnlegget sitt sa Walton at **han** hadde ikkje lagt bort omgrepet nasjon og det nasjonale. Sandvik drog inn omgrepet **folkeånd** i samband med nasjonaliteten åt eit folk. Det er eit religiøst omgrep, sa han, og i røyndi utanfor ordskiftet.

Sigurd Sandvik hadde kalla emnet sitt «Romantikken og norsk målreising». Han tala om ymse former for romantikk fram gjennom åndssoga. Aasen var ingen romantikar; men sume av målreisaranane var det, endå målreising mest hadde vore idealisme og hardt strev. Her kom folkehøgskulen òg inn. Sandvik tok opp spørsmålet frå «Språklig Samling»: «Ivar Aasen ut or klørne på nasjonalistane?» Han venta no at folk kunde skilja millom det nasjonale og det nasjonalistiske. Å vilja

tvinga dei to måli saman med politisk makt, det er nasjonalisme, sa Sandvik. Noregs Mållag synest godkjenna den målblanding som gjeng føre seg i målføri, og slepper inn tilnærmingi bakvegen, serleg når dei talar om eit serskilt urban-mål. Til dette treng me no det mothegeemoniet som målungdomen og Vestlandske Mållag er saman om.

I ordskiftet sa Lockertsen, dagleg leidar i Noregs Mållag, at dei meinte ikkje noko anna no med ei urbanmålreising enn å få nynorsken inn i byskulane - som han er.

Etter innleggi frå målungdomen, ikkje minst frå formannen Ingmar Arnøy, ligg det klårt i dagen at desse leidarane arbeider for ei heilnorsk målreising, og at dei etter kvart har vorte godt budde til dette arbeidet. Dei er glade for samarbeidet med vestmennene, endå om det til no ikkje har vore eit beinveges målpolitisk hopehav.

Meldar

Kongsgården i Bjørgvin må få sin minnepark

Vestmannalaget gjeng sterkt inn for den planen som historikaren professor Haakon Shetelig la fram alt i 1927 og som Bergen bystyre og reguleringsrådet vedtok i 1953, um å få regulert ein minnepark i Årstad-umrådet der Bergens fyrste kongsgard låg. I årsmeldingi som vart lagd fram på årsmøtet i Vestmannalaget no vart det upplyst at eitt av dei 9 møti i året var ei stemna i hagen ved Årstad skule. Der vedtok laget saman med Bergens Historiske Forening ei fråsegn til formannskap, Hordaland fylke, Universitetet i Bergen, Kyrkje- og Undervisningsdepartementet og Miljøverndepartementet, med kopi til Riksantikvaren, um at Fløen-umrådet må sparast for den

Til side 11

Om prova - bevise, prenta - trykke

Ordi **prova** og **prenta** er like unorske som **bevise** og **trykke**, sa Helge Sandøy på målseminar i Trondheim nyleg.

Dette er visseleg ikkje vanskeleg å prova, ytre set. «Probe majoren!» sa Erasmus Montanus. Og Brorson syng om «Lammets røde prent» i ein salme.

Men spørsmålet er ikkje so einfelt. Her kjem me inn på systemet i eit mål. Kva fell best inn? Det er det det spørst om.

Ordet **beviste** og eit **bevis** har den unorske lette førestavingi **be-** og dessutan tonetyngdi på andre staving. Me ser korleis slike dansk-tyske føresta-

vingar no breider seg i målet vårt og trenger bort gode norske ord og ordlag. Mange av dei gjer målet meir substantivisk og bryt den norske rytmen. Ordet **prova** og eit **prov** fell mykje betre inn i målet. Elles finst det i mange høve andre seiemåtar: **stadfesta**, **etterfesta**, **visa**, **slå fast**. Og av **prov** har me mange slag: **vitnemål**, **kvitting**, **påliteleg opplysning**, **førarkort** o. a. kort.

Ordet **trykke** og **trykk** vert brukt so mykje elles at me kan gjerne halda oppet ordet **prenta** og **prent**. Og so dreg det med seg **trykkeri**. Dette -ri-ordi er det heller ikkje nokon stas med i norsk. (Det greider seg når me har **meieri**. For **maleri**

burde me som i islandsk heller setja **målverk** - dersom me tykkjer det er tungt med **målarstykke**.) Me merkar alle at **prenta** og **prentevert** har ein norskarane dåm. I tillegg har me ein **prentar**. (Ein **trykkar** er lite høveleg.) Elles er **tonetyngd** betre enn **trykk** på ei staving, og **nedtyngd** er betre enn **nedtrykt**.

Purisme gjeld ikkje mest om ordet er innlånt, men meir om korleis det fell inn i den norske heilskapen.

Sigurd Sandvik

Helsing til Einar Stavang

Eg har mange gode minne som knyter seg til Einar Stavang, den første sorenkskrivaren i Sunnfjord som brann for målsak og måldyrking. Sunnfjording i hug og hold vil eg kalla han, ein heidersmann og ein folkeleg, gløgg og menneskjeleg jurist.

Han har ikkje berre **ei** hjartesak. Stavang arbeidde saman med den trauste sogningen Per Hjermann og andre målfolk for at Hans Henrik Holm skulle få diktarløn av Stortinget. Det fekk han. Hans Henrik Holm fortalte meg at i samkoma etterpå heime hjá Holm i Karl Johansgata 23, baud han på dram. Sogningen drakk godt, men Stavang var fråhaldsmann, så det nyttja ikkje å koma med alkohol til honom.

Mest minnast eg Einar Stavang frå møte i Sunnfjord sogelag. Han arbeidde for at Albert Joleik skulle få ut sunnfjordsoga og gards- og ættesogene for dei einskilde bygdene, m.a. det første bandet av soga om Jølster, tidsrommet fram til 1801. Det var sanneleg inga lett sak for meg, nyvald formann i Jølster sogenemnd, å få Jølster til å gå inn for prenting av denne soga som hadde eit sidetal på kring 600 sider. Det var ikkje avsett pengar til boki. Eg lovde ordføraren ei skriftleg utgreiing frå meg, nemndformannen, og frå Einar Stavang. I hast ringde eg Stortinget

og fekk Stavang i tale, og han ville sende ei skriftleg utsegn til Jølster heradstyre. Det vart fulltreffar. Kommunen løyvde straks pengar, og boki kom ut. Dette syner Stavang sin popularitet. Folk hadde tillit til han over heile Sunnfjord.

Måldyrkaren og bokskrivaren Albert Joleik skreiv ikkje for pengar. Han vilde ikkje ha betaling for storarbeidet sitt. Men ordførar Helgheim og underskrivne meinte at Joleik laut få ei gave på 2500 kroner. Vi møtte i statsarkivet i Bergen, eg hadde forma ord på sokalla skinnbrev til han. Joleik var ein kjend kar, og meir treng ikkje skrivast om han såleis. Men tenk dykk, han sa til meg at han hadde årleg ei fast løn av Staten på 2500 kroner: - «Difor, Klakegg, har eg kje trøng for meir.» Kona hans var lærar, barneflokk var stor.

Seinare møtte eg Einar Stavang i Oslo, og han kom med takkord fordi Jølster gjekk i førevegen med å få ut sogevert av Joleik. I mitt indre visste eg at det som vog mest, var brevet frå Stavang.

På eit vegmøte i Skei i Jølster der samferdsleminister, seinare statsminister, Trygve Bratteli var til stades, er det ikkje råd å påstå at det var semje om vegplanane i fylket. Folk slost for veg til sitt område. Nokre tenkte mest på veg over Strynefjellet, andre tenkte mest på veg og tunnel frå Lunde i Jølster til Fjærland. Men Stavang gjekk inn for båe vegar. Og hans plan gjekk i oppfylling.

Stavang fylte for ei tid sidan dei 90, og eg tvilar ikkje på at han fekk blomar og gode ord. No vil eg helsa sunnfjordingen og åndsmannen og politikaren Einar Stavang med dei ordi som Jakob Lothe, lagtingspresidenten

frå Nordfjord, for mange år sidan brukte om Stavang: **Einar Stavang er på alle vis ein uvanleg dugande kar som det er stor hugnad for meg å arbeida saman med om vi ikkje høyrer til i same parti!**

Anders O. Klakegg

VÅR

Ikkje linerla berre,
ikkje bekkjesurl
og krokus først og fremst,
men ljoden av blaute «tass»
i roten snjø
kring husnovene etter
ein solblank dag
fortel meg at våren er komen.

Arne Horge

Gåveliste for Vestmannen

Jostein Krokvik, Fiskabygd 100 - Nikolai Alstadseter, Fauske 100 - Ola Breivega, Oslo 3 - 100 - Ingolf Kvamen, Haslum 100 - Eigil Lehmann, Nesttun 100 - Per Skjæveland, Stord 100 - Olav Grimdal, Dalen 50 - Knut Rysstad, Kristiansand 200 - Signe Sundnes 100 - Marta A. Tryti, Olsvik 50 - Gustav Hidle, Nord Hidle 100 - Roger Lockertsen, Oslo 1 100 - Johan Wiig, Brekstad 50 - Olga Vatnamot, Sirevåg 100 - Trygve Straume, Straumsgjerde 50 - Ragnvald Hidle, Nærø 50 - Olav Kvaalen, Bø i Telemark 100 - Johan Krogsæter, Ålesund 100 - Georg Nyborg, Kynsnesstrand 50 - Nils Skeie, Ulvik 50 - Gunnar Gilberg, Minde 50 - Helga Eskeland Mehl, Rosendal 100 - Olav Lavik, Ask 100 - Gerhard Garatun-Tjeldstø, Natland 50 - Svein Vea, Skudeneshavn 100 - Robert K. Anderson, Hovin i Telemark 100 - Ivar Eskeland, Oslo 200 - Knut Rysstad, Kristiansand 200.

I alt kr. 2650,-

Me takkar gjevarane
VESTMANNEN
Helge Liland
5065 Blomsterdalen
Bankgiro: 8401.21.43027
Postgiro: 425 63 92

Vestmannen.

Vestmannen kjem til vanleg ein gong i månaden.

Bladpenger kr. 100,- for året.

Kan tingast på alle poststader og beinast frå «Vestmannen», Helge Liland,

5065 Blomsterdalen.

Postgiro: 4 25 63 92,
Bankgiro: 8401.21.43027

Utgjevar:
Vestmannalaget,
5000 Bergen,
Telefon (05) 31 79 29/31 31 16.

Bladstyrar:
Jostein Krokvik,
6143 Fiskåbygd
Telefon (070) 21 429

Forretningsførar:
Helge Liland,
5065 Blomsterdalen,
Telefon (05) 22 67 00

Sats/trykk:
Sigurd Olsen Boktrykkeri, Bergen

Det nasjonale rotfestet

Dei sosiale grunngjevingane for målreisingi var etter mangt å døma ei slagkraft serleg mellom dei two verdskrigane. Samfunnet var i umovster med nye grupper som kravde økonomisk og politisk makt. Dei ynskte med rette rom for eigen kultur, målet medrekna. Halvdan Koht, historikar og arbeidarpolitiskar, freista sameina dei nasjonale og sosiale grunntankane for målreisingi til ein teori tenleg i det nye samfunnet. So langt er alt bra. Og so langt kom Koht kanskje nokolunde vel frå verket. Verre gjekk det, meiner me, då Koht prøvde seg med offentleg målmakarkunst. Som me i dag veit, var han med og fyrebudde trui på at ny samfunnsumvokster krev eit nytt skriftmål, ein tanke som ikkje eingong Stalin vilde vedkjenna seg.

Domen um 1938-målbrigdet kom med kraft frå professor Didrik Arup Seip, ein mann med meininger Vestmannen ikkje alltid er samd i, men som alle tilkjerner stor målfagleg kunnskap og dugleik: «Man kan være en ypperlig folkeminnegransker, en utmerket historiker, og likevel ikke ha forståelse for de lingvistiske, nasjonale og sosiale vilkår for norsk språkutvikling. . . Det er grunn til å minne om at dilettantisme ikke er det samme som radikalisme».

Seips ord råkar serskilt nynorsktslmenene bak 1938-målbrigdet. Millom dei var nett two historikarar og ein folkeminnegranskar. Den fjorde var folkehøgskulestyrar. Me legg til at me heller ikkje trur lingvistikk eller norskfilologi i seg sjølv kvalifiserer til skriftmållskaping; det finst yvertydande døme på det motsette.

Til no hev me her i røyndi berre sagt at um det var grunnlag for ei mykje sosialt framdriv målreising til halvsekelskiftet, er stoda onnorleis no. Likevel vart sosiale lokketonar godt som einerådande etter krigen, samstundes som málprosenten i skulen rausa galne vegen. Målbrigdet i 1959 var umbrusa av sosial kor-song, kanskje velmeint nok i seg sjølv, men málprosenten gjekk vedvarande ned. Motsett røynslone frå alle tidlegare skriveumbøter.

Målfrørerørsla (dialektrørsla) som kom seinare, hev brote ned mykje geografisk/sosial underkiving av talemytet. Men der er ikkje påviseleg sosialt press sterkt nok til å driva nynorsk fram til røynleg og fullverdig riks-mål. Den sosiale framdriftskjelda for mál-

reisingi strekk på ingen måte til lenger, åleine, og sanningi er at sosialt kunde Noreg greida seg med eitt offisielt skriftmål, det norsk/danske blandingsmålet.

Um den sosiale krafti hev minka eller skift karakter, er det nasjonale rotfestet derimot slik det hev vore. Her kann det dansk-røtte skriftmålet aldri tevla ut det norskrøtte, for soga kann ikkje gjersat um. Two programfesta norskansk blandingsmål hev ingen her til lands bruk for, og dess snarare heile den medvitne parten av målfolket skynar dette, dess betre. I lengdi kann ikkje nokon halda fram med på den eine sida å segja at den nasjonale sanningi er utan verknad, og på den andre sida vera livredd for å nemna den same sanningi av di ho verkar for sterkt.

Trengst i det heile eit norsk skriftmål? Ja, det trengst i same mun som til dømes finsk, samisk, tysk eller russisk trengst. I siste steget er det eit spursmål um sjølv live i sitt mangfelde trengst. Same kva me meiner um dette, fell det på oss nordmenn å verna um det serkjennet som er nedlagt i nett vårt mål. Å reisa og røkta det slik andre folk reiser og røkta sine mål. Ingen kjem til å gjera det for oss.

Dei som trivst best med å dra málarbeid av sosiale grunnar, må sjølvsgart gjerne gjera det. Men utan det nasjonale rotfestet er det i dag knapt grunn til å halda uppe two offisielle skriftmål i Noreg.

J. Kr.

Ny «Fram daa, Frendar» påemna

Me høyrer at Norsk Måldyrkingslag emnar på å gjeva ut eit nytt band av «Fram daa, Frendar», den fine bokrekka som måldyrkingslaget med ujamne millrom hev gjeve ut sidan 1951. I alt 8 band er komne til no. Innhaldet hev vore mangsidigt, med vitskaplege utgreidningar, opplysande artiklar og diktarlege innslag; naturleg nok hev ei hovudtyngd av det som stend i bokrekka vore knytt til norsk mål og måldyrking.

Det var den mangslungne Idar Handagard som kasta fram tanken um frende-bökene, og Handagard var skriftstyrar for dei fyrste bandi. Sidan hev Hallvard Bergwitz stelt med denne bokrekka. Norsk Måldyrkingslag vart skipa 20. oktober 1928, og laget var soleis 60 år i 1988.

Humoren lever i Vossaveldet

Vestmannalaget hev havt vitjing frå Voss. Det var eit møte som lagsfolki i Vestmannalaget hadde set fram til lenge, og dei møtte manjamnt fram på Bryggens Museum. Og dei two gjestene utfylte kvarandre på framifrå vis, og gav ei god stadfesting på at den velkjende vossahumoren framleis er levande. Gjestene var ordførar Peder Vangnes og bonde Eirik Røthe. Dei tala um Vossabygdi og vessene, og dei fortalte gode sgor um vesser i gamal og ny tid. Alt på eit so veldyrka vossa-mål at formannen i laget, Ludv. Jerdal, i takketalen sin sa at i denne målblandingstid er det heilt uvanleg å høye eit bygdemål som er so reindyrka og formfullt som det målet som hadde lydd på dette møtet. Til innleiding presenterte han Vossahersen Peder Vangnes som St. Peder, og etter som Eirik Røthe hev ein soneson som heiter Eirik og etter som det er vanleg skikk på Voss at den eldste Eirik då av praktiske grunnar vert kalla Gamle-Eirik, so fann formannen det heilt eineståande at han denne kvelden kunde helsa velkomne i Vestmannalaget både St. Peder og Gamle-Eirik.

Og dei two skjemtefulle vessene tok det ikkje ille upp at dei fekk desse nemningane. I rødone sine gav dei gode skildringar av bygdi og folket, og sjølvsgart vart Lars Eskelands hyllingsong til «du vene Voss, du vene Voss» sungen.

GLYTTE FRÅ FÆRØYANE

Jon Sandvik skriv til Vestmannen um Færøyane:

Dei fleste avisene som kjem ut på Færøyane er flokksblad (partiblad). Two kjem ut kvar yrkesdag, «Dimmalætting» (Sambandsflokkurin) og «Dagbladid» (Folkeflokkurin). «Sosialurin» (Javnadarflokkurin) kjem tri dagar i veka. «Tingakrossur» (Sjálvstýrisflokkurin) og «14. September» (Tjódveldisflokkurin) kjem ut two dagar i veka.

Det er mykje færøysk politikk i færøyske blad. Dei brukar ofte kvasse ord mot kvarandre. Men dei gjev innsyn i mykje av færøyske tilhøve og ein fær sjå lite grann av striden dei fører for det færøyske målet.

14. september 1946 var det folkerøysting på Færøyane um tilhøvet til Danmark, og det vart fleirtal for full løysing frå Danmark. Men politikarar både i Danmark og på Færøyane greidde å få i stand ei heimestyrelov i staden for full friedom. Bladet «14. September» vart grunnlagt først og fremst av Ærlendur Patursson i 1947 og Tjódveldisflokkurin vart skipa i 1948 for å virka vidare for frie Føroyar.

Stavkyrkja i utkanten av prærien

Av Conrad Clausen

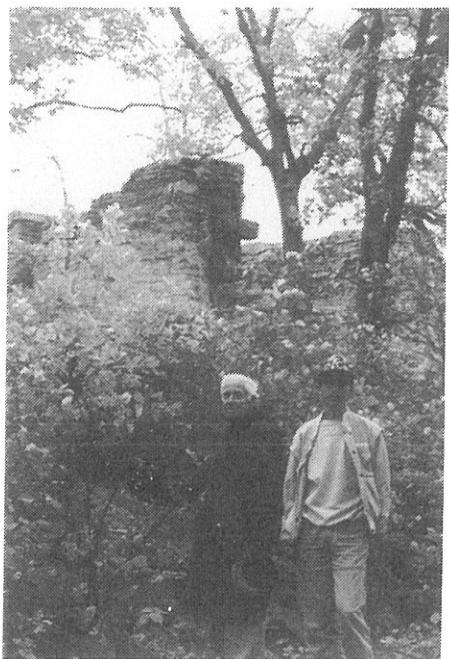
Amerika er indianarane sitt upphavelige land. Kva tid dei kom frå Asia, yver Beringstrætet, er uvisst. I våre lærebøker hev det vore gissa på for 12-13000 år sidan - etter istidi. Men i det store museet i Sioux Falls i Sør Dakota var der digre plansjar som syner innvandringsvegane til Nord Amerika - dei eldste var 60000 år! Her frå Europa var kanskje baskarane og irane fyrst ute, kven veit? -

I året 1000 kom Leiv den hegne sig lande frå Grønland til Vinland det gode. Eit halvt tusund år seinare kom Columbus til same landet lenger sør. Den nye verdi fekk då namn etter ein matros. - Columbus var målsmann for Spania, og dei spanjorane som eigna til seg grøderike vidder av det veldige landet, var diverre dei verste kriminelle råskinn soga veit å nemna. Seinare kom franskmenn, engelskmenn, irar og andre. Franskmennene gjorde som spanjorane: Tok landet, og skaut det innfødde odelsfolket - som dei hadde praktisert det i Afrika.

Soga um Amerika byrja ikkje god for oss kvite kristne. Men kvekarane hev reine blad. Dei norske òg. Det kann me vera negne for. Dei som vilja vita, fortel at 850.000 nordmenn for yver hav til Amerika. No er det fleire millionar der enn i Gamlelandet. For 100 år sidan busette far min seg i Taco-

ma, vest ved Stillehavet. Dette «jubileet» måtte eg, son min og dottersonen høgtida. Og det gjorde me hjå diktaren **Arnfinn Bruflat og fru Ingrid** i North Fife, Tacoma, og hjå venen **dr. Tom van Eaton** heime i Eatonville, ikkje langt undan Mont Rainier - der eg no fåfengt leita etter min fyrste leikekamerat, indianarguten Jimmy Reed. - Etter jubileet gjekk ferdi austetter langs riksveg 90 ei tre vekes tid til dess me stogga i Chicago, der det var selt å pusta ut hjå norske vene og i Den norske Minnekirke.

Då hadde me attum oss dei mektige cedertreskogene ut mot Stillehavet og den øgjelege fjellheimen som med sin 5000 m høge mur stengjer for regnet. På «baksida» er det ørken, livlaust og dulramt. Grunnen vulkansk. Kann minna um Dimmuborgir på Island, men annleis likevel. Mot kveld når me fram til byen Spokane med flyplass, fossekraft og trivelegt motell. Kven det er av vår ætt som hev gjeve gatenamn, er fyrebels ei gåta, men me les: **Thors Street** og **Freys Street**. Vulkansk grunn er det og i Idaho, som skjer seg upp mot Canada med ein «korridor», men under lavaen er det olje, nokre pumpeverk stend og nikkar. Riksvegen er strak som ei snor, og um eit bel er me inne på dei vide viddene i Montana.

Ein underleg still høgtidsdag 19. september 1988 ved Hiawatha-dammen i Pipestone. Det var her hovdingen Hiawatha fekk dei hemnhuga indianarane til å vaska krigsmåling av åsyn og blod av hender. I reine bunader etterpå laga kvar og ein si fredspipa av den myke raude steinen. - Longfellow tok hendingi med i det heimskjende kvædet:

Teiknet ifrå Fredarpipa
drog deem saman, alle stridsmenn,
til dei blåe Prærifjelli,
til Det store Raudsteinsbroet.

Det var der Hiawatha heldt sin vidjetne fredstale:

Eg er trøytt av tvistemåli,
trøytt av ufred og av manndräp,
trøytt av bønerne um blodhemn,
og av strider og av tvidrag;
stend de samde, er de sterke,
stend de skilde, er de dømde.
Liv som fredar-folk heretter
og bu saman liksom brører!
(Idar Handagards umsetjing)

Ingen bur soleis i Amerika i dag. Men i min barndom, kring 1905, var det mange som pynta stovone sine med dette morosame fotografiet. - Kjempestrore cedertre veks framleis under Mount Rainier, der vest ved Stillehavet.

PÅ PRÆRIEN

Det er fullt lovleg å susa fram i 100 km fart på den breide, strake, asfalterte riksvegen, og um farten ræser upp til 120 på den endelause utmark, so medar det nesten ikkje - å sjå til. Alt vert trillande flatt ikring deg i alle himmelætter: i aust, i nord, i sud, og attum deg i vest òg. Ikkje hus. Ikkje eit tre. Ikkje ein fugl. Berre flat mark med ei handsbreidd høgt innturka gulvisna gras - et-

ter den verste turkesumar i historisk tid. Yver det heile: ein disig ljoseblå himmel lik ei kvelvd glasskål kvilande tungt på ytste synsrandi, den døkke ringen rundt endeløysa der ute millom jord og uppheimen. Dette er prærien. Det mest einsame av alt einsamt på det turre land.

Eg tenkjer på dei av vår ætt som i 1830-åri og frametter for heimanfrå fjordane og øyane på Vestlandet - og frå dalane på Austlandet - kor dei traska og gjekk dag etter dag framryver slike vidder, i von um å finna ein ny heimstad - i ei jordhola...

Men timane sig um sider - og prærien brigdar seg til bylgjande leine slettemarker, og me skimtar ein skimlutt hest i silhuett mot himmelklåren. Langt um lenge: ein skokk slaktekyr i ei dokk, sleikjande i seg turre strå. Best det er, sig soli ned i synsmålet og far gar prærien og heile himmelen med ein underleg braglante blodraud glans, stigande og fallande med logande armar yver heile rømdi - som eit levande guddomsvelde. Det var dette undersame solspelet yver prærien som hadde slik ei ordlaus takande makt hjå emigrantane hjå Ole Rølvaag - og som aldri gjekk or minnet hjå vestmannen Hans Reynolds:

*Tidt ho kjem i mine tankar,
viddi vest ein solraud kveld.*

- Fyrr ein varest, sig myrkret på, og me tek ein sideveg upp til den gamle

Magnus Hardelands Hiawatha-teikning i Bragr-boki «Kong Olav» av Longfellow (1975).

kolbyen Butte, på Amerikas tak. Der òg hev nordmenn funne sin leveveg. Men denne hutrande kalde septemberkvelden fyk og ryk snøkavlane millom våte vegger. Det var etterdyningane etter orkanen Gilbert som herja fælsleg i Karibien og Mexico - med gufs heilt upp i Montana. - Best koma seg ned til varmare være i Bozeman, og dagen etter i den trivelege småbyen Billings. I både byane hadde dei romslege og velordna museum med mangearta brukssting og arbeidsvelde frå den eldste harde «trældomstid» i kolgruvone, i skogane og på prærien. Mange upplysingstavlor og forvitnelege foto frå pionertidi. Eitt foto i Billings synte ein vakker saueflokk med tjukk, mjuk ull, reide til klyppings. Under fotoet stod på prent: «Waiting to be Shorn». Her møtte me also eit godt norrønt ord: **stjorn**. Vegane felle so vide.

FOSSILE FUNN

I Billings vitja me museet Western Heritage Center, og her fekk me til gagns bisna på fossilsamlingane: Beingrindar av kjempestore dyr som levde og boltra seg her ikring for 50 millionar år sidan! - Til å missa pusten for ein heimføding. Ein gjest kann segja at det americanarane vantar historisk - oldtids sogeverk — det tek dei grundig att i ageleg geologi. Etter kvart me vart kjend i det interessante Dakota, auka dette synet og vart eit hugtakande fenomen. I det pompøse geologiske museet i Rapid City såg me beingrindi av sjølvaste Mosasaurus og andre ovstore brontosaurusrar, som nørde seg i det americananske innlandshavet, det storhavet som rokk frå Arktis til Mexicogulfen for 60—70 millionar år sidan. Og eg som ein gong sauma saman ei liti segnbok um sjøormen, no fekk eg sjå skjelettet av ein verkeleg sjøorm, funnen i Sør Dakota, 29 fot lang, hovudet ein meter, med kvasse tenner. Ein slik kunde nok — som biskop Pontoppidan skreiv frå «Bergenskanten» — krypa på land og sluka smale.

Det prehistoriske landskapet **Badlands** — på storlek med eit norsk fylke — er utgamal havbotn, forsteina leire, gjørme og steril kvikksand, fantastisk uverkeleg med alle sine steingjengne kjeletoppar, svimlende gjel, uframkomelege dølne tør og djupe avgrunnar. Inni desse dulrane havbotnane ligg verdsens største og rikaste samling fossile dyr og plantar. Americanane hev med kløkt og dugleik bygt ein feiande fin turistveg gjennom denne livlau-

Indianar-prinsessa

er framleis symbol på eit folk som den kvite mannen ikkje makta å slavebinda.

Indianarane hadde si eigi form for lyrikk. Her kjem eit av deira kjærleikheitsdikt:

*Du som med din nærliek,
nører all min kjærleik;
Sterk som ørn,
mjuk som duva.
Tolsam som ceder'n beinaste:
tøygjer seg høgt i soli,
Kviskar so lint til vinden:
«Du er den einaste!»*

se havbotnen, og mange er dei som finn den vegen. Her lyt jamvel den mest annsane Yankee stogga fleire gonger.

CUSTER BATTLEFIELD

Då me nærma oss Sør Dakota, vart me so forvitne etter å sjå det dystre Custer Battlefield, at me gjorde eit nytt sidesprang. General Custer var i si tid som ein skræmmeleg «Rinnan-banditt» for indianarane — odelsfolket — som lite hadde å møta dei kvite inntrengjarane med. Indianarane var naturborn som hadde jordi til sams eigedom. Livssynet deira hadde vakse fram av det einfelde og naturlege at Jordi er mor og Soli far for alt liv og all vokster. Jordi gjev føda og bustader til alle. — Trong dei til dømes mat og klær, tok dei ein bison — og nyitta alt: kjøt, innmat, sinjar, bein, horn, klauver, — og skinnet vart til fine, mjuke klæde med mønster i vakre farger.

Til side 6

Stavkyrkja i utkanten av prærien

Frå side 5

Men — då kvite kom, då skaut dei 40 millionar bøflar — berre for skinnet (!) Kjøtet let dei liggja og rotna på prærien. — Ikkje under at indianarane øste seg upp i rasande sinne og gjorde det som gale var. Dei tynte og drap.

Der dei i harmfull ofse nyttar rå makt, kunde den kvite manns hemn verta blodig massakre. General Custer var bas i so måte. Etter eit sovore brotsverk fanga han 29 indianarhovdingar — og hengde deim alle til dunndrante tamburmusikk.

Etter gullfund og intrige fekk Custer kommando over ein bataljon og 225 offiserar med mandat å gjera deler av Montana og Dakota reint, dvs. for innfødde. Men endå levde gamle klokingen Sitting Bull. Gjekk han so til den unge **Crazy Horse**: «No, eller aldrin!» — Utan mange ord vart seks stammar mobiliserte. Dei let Custer marsjera mil etter mil gjennom utmarkene utan å få ein raudhud i siktet — heilt til dei var komne til Little Big-horn, då var brått heile bataljonen innringa. Og ein fin preikesundag i juni 1876 bar det til. Indianarane myldra fram frå alle dalar i alle leider. Ingen retrett mogeleg. Custer og ei sneis offiserar rådde seg til i ein bakke, skaut hestane sine, la seg attum hesteryggene og fyrdet laus. Slaget stod heile dagen. Soga fortel at då krutrøyken bles burt um kvelden, var det ikkje liv i ein einaste kvit mann.

- Då me no kom til Little Big Horn, 112 år etter slaget, vart me følne: Gravminne i rekkje og rad ut yver dei vide slagvollane, og på bakketoppen yver Custers grav var det reist eit mangenkanta monument med namn på dei kvite falne. Millom dei: to norske. - I gjerdet var det installert høgtalar, som med basunrøyst fortalte soga um slaget. Det skar oss i hjarto at dette måtte skje fyrr den kvite mann tok til vitet og nyttar semjingsvegen um å kjøpa annan manns land. Custer Battlefield vart med mange «tilbakefall» - eit vende i amerikansk soga. Kann vera nok her å nemna Wounded Knee og Meekar-massakren. - (Rektor **Asbjørn Øverås** er vel den av «våre» som i tregande angst hev bøygda seg djupt nedåt dette blødande såret - i boksi «Indianarane og indianarproblem i Sambandsstata-ne», Aschehoug 1955). Eg minnest sjølv frå mine guttedagar kor indianarane vart mobba. Men kom att i dag! I dag hev dei fenge status som likeverdige menneske. - På ein hjell med storfelt utsyn der inne på slagvollen var det reist ein stilig restaurant med bokhandel og minneting i gull og sylv. To vene indianarprinsessor styrde det heile. So snart dei fekk snusen i kvar me var ifrå, vart det upp i smil og velkomehelsing. Oh, my God, the Norse always gentlemen in face of Indians! Og so

diska dei upp med pai og varm kokesjokolade - medan velseda ungar på minste vink hjelpte til med servering for gjestene.

Prinsessa hadde vonleg rett i det vitnemålet. I alle høve ser eg i ei av dei siste årbökene Norwegian-American Studies, der **Odd S. Lovoll** er skriftstyrar, at nordmenn og indianarar hev gjort det godt i samarbeid på fiske i Alaska og på Stillehavskysten.

INDIANARKUNST

Det fall seg som eit sjølv sagt gjere-mål dagen derpå å fara opp til det undersame **Pipestone**, som lokka med sitt makelause steinbrot og Hiawathaminne. I Pipestone braut indianarane ut den mjukle, raude steinen dei skar ut til pipehovud i tusundtals ulike former, bruksting og smykke i geometriske mønster, glatta til, so dei blenkte og skein i all sin varme glans.

Etter den kvite manns invasjon greidde indianarane å dylja denne heilag-lage staden sin i 200 spanande år. I dag må den som vil inn, lova på heider og æra at han ikkje tek med seg ei flis av den mjukle steinen.

I nærlieken av fossen stend ein myndig steingud. Han fortel sitt um forne myter og makter. Vel, først på denne vigde staden steig indianaren fram i fullt dagsljos med sin kultur, med sitt handverk og med sin kunst. Fyrst her openberra han evnelivet sitt. Han var (og er) musikalsk, og no kjem det ser-eigne fløytespelet hans til vyrnad. - Frå guttedagane minnest eg vel den spreke hestadansen og den massive ok-sedansen. I dag er den fornemme indianardansen til æra for sol og jord eit interjasjonalt glansnummer i den klassiske balletten. I 40 sumrar på rad hev Hiawathaspelet gjenge yver telet på fri-luftteatret, sju vikor i slengen, - eit fullkomne sidestykke til våre Stiklestad-spel og Mostra-spel.

DEN FORSMÅDDE I HØGSÆTET

Den naturfagre fjellheimen Black Hills med alt sitt gull, Krystall-holar, perlesteinar, nasjonalparkar, bøflar, skogar og forvridde fjell, er og eit gammalt indianar-ve (heilagdom), som Crazy Horse og andre verna um og stridde for. Sør i Rushmore er - som alle veit - fire presidentar hogne ut i fjellet. I nærlieken skal det koma noko endå større: Eit monument av Crazy Horse, hogge ut or sjølve storfjellet - større enn Cheops-pyramiden i Egypt. Soga segjer at ein eldre indianarhov-

Den unge indianarhovdingen **Crazy Horse** skal få sitt minnesmerke i Black Hills i S. Dakota - eit monument hogge ut i fjellet: 188 m høgt og 214 m langt, det største monument på jordi - større enn Cheops pyramiden i Egypt! - I dal-føret framfor denne gigantiske skulpturen skal det byggjast eit indianar-universitet. Planleggjaren av dette makelause storverket er bilethoggaren **KORCZAK**, av polsk innvandrarætt. Han fekk ideen av ein gammal indianar-hovding etter andre verdskrigen.

ding gav ideen til bilethoggaren Korczak, som var av innvandra polsk ætt, fødd i Boston - Amerikas Vigeland. Hans gigant-modell skal syna nakne Crazy Horse ridande på villhesten, sprengjer seg ut or fjellet. Eit sovore gigantisk tiltak skynar amerikanarane seg på, dette er noko for dei! Um 50 år skal arbeidet stå der, the biggest in the World. I den breide, hallande dalen framfor monumentet skal det byggjast eit indianar-universitet med alle dei fakultet som trengst. Der skal odelsfolket dyrka sin eigen kultur. Og den er ikkje liten. Alt no er det fleire US-universitet som tevlar um å samla folklore og sender ut indianarlegender. (Vonleg fær me eit utval på nynorsk og?) Indianarane hev skapt ein eigen «skule» i teikning og fargebragd, og den hev mykje godt slege i gjennom i barnebøker og i handbøker for skulen. Gildt å sjå.

STAVKYRKJA

I alt dette med «biggest» er det nesten andsloppa å koma frå Rapid City over prærien og fram til denne underlege fjellheimen. Her under bakken stend stavkyrkja med tind og tårn høgd yver høgd, tak yver tak, drake yver drake, til solfuglen på øvste spir. Guds lengten i vedunderleg treskurd, fanga inn i norsk kunst fullkomne på 1100-talet, upphaveleg bygt i Borgund i Sogn - her ein nogrann kopi. Ein Oslo-mann skar til i 1967. Stavkyrkja er ei gåva frå American Lutheran Church i S. Dakota og frå Luther Theological Seminary i St. Paul, Minn.

Jamt yver vert hundredad brudepar årleg vigde i stavkyrkja i Sør Dakota. - (Indianarordet dakota tyder samhald).

Meir enn underlegt er det i framandt land koma inn i dette stilreine og høgreiste norske tempelet, som er eit usvi keleg vitnemål um vår kunst. Men her er det likevel noko som ikkje harmonerer. Ein usynleg høgtalar fortel soga um stavkyrkja, ein Davidssalme vert lesen, ein salme vert sungen - alt av hermetiske makter og på engelsk. Ikke so mykje som eit halvdrege ord på norsk. - i eit herlegdoms norrønt kyrkjebygg som skrik etter norske ord. Men i den yndelege stabbursbutikken nedanfor selde dei jakkemerke med typisk «norsk» tekst: «Uff da», stod der.

Kva sa Vinje?

Vår norskskule er ein runestone.

Per Hysing-Dahl Minneord

Stortingspresident h. v. Per Hysing-Dahl, Fana er død, 68 år gammal.

Ein allsidig samfunnbyggjar og trugen idealist er burte. Interessefellet til Hysing-Dahl var stort, og manglunge. Krigsflygar og fyregangsmann i motstandsrørsla då fienden stod i landet. Dugande ved sin post ved spaken, ein mann med ein stor porsjon hell, med «flaks». So han yverlevde mange livsførlege situasjoner.

So finn me krigaren att i etterkrigsåra. Ide skapar og industrireisar, og flygar med eige flyselskap. Og dertil politikar, i først heradsstyre og formannskap, seinare som stortingsmann og stortingspresident. Ein varm talmann for forsvarssaki, skapar av Vestlandsbrigaden, formann i forsvarskomiteen i Stortinget i mange år. Og naturelskar, friluftsmann og talmann for miljøvern. Ein mann som tenkte nytt, men som var rotfest i det beste av norsk tradisjon, ja, so rotfest at han for nokre år sidan melde seg inn i Vestmannalaget, eit lag som stend for ein tradisjon som han kjende seg i pakt med. Per Hysing-Dahl var eit varmt og elskleg menneske, ein personlegdom med vidsyn. Som kunde høyrta på andre, men som var kompromisslaus krigar når det verkeleg galdt.

Ludv. Jerald

Minneord

Prost h. v. Ingvald Tryti, Tertnes i Åsane er avliden, 74 år gammal.

Ingvald Tryti var fødd i Vik i Sogn, han tok eksamen på Misjonsskulen i Stavanger i 1946 og vart ordinert til misjonsprest. Han studerte engelsk og kinesisk i London og i Oslo, med tanke på å verta misjonær i Kina. Men so vart Kina stengd for misjonærar. Tryti vart tilsett i heimearbeidet i Det Norske Misjonsselskap, til han etter språk studiar i Paris var i Det Norske Misjonsselskaps teneste på misjons marker i Kamerun frå 1953 til 1964.

Etter praktikum ved Menighetsfakultetet vart han vikarprest i Bjørgvin bispedøme i 1965, og året etter vart han sokneprest i det nyskipa Vatne prestegjeld på Sunnmøre. Frå 1972 var han sokneprest i Åsane prestegjeld og prost i Osterøy prosti, til Åsane vart lagd under Bergen domprosti. Han var sokneprest i Sandviken kyrkjelyd i Bergen frå 1977 og til han slutta ved aldersgrensa i 1982.

Ingvald Tryti var ein varmhjerta forkynnar og ein avhalden prest. Han var trufast målmann, og han gav ikkje slepp på sitt gode heimemål frå Sogn då han vart prest i ein bykyrkjelyd. I so måte òg høyrd han til millom dei trufaste.

L.J.

Heimkynne

teikn under torv
er vande å sjå

men røter i mold
og runer i berg

hev klo-tak
i kjøt og merg -

grev du dei fram
fær du kanna

at attkjensla
gjerer deg gløggsynt

vissa du kjenner
er erveminne og

gamalt heimvit

Gunnar Gilberg

Kanteletar

Finske folkevisestemningar
Umsette av Albert Lange Fliflet

Det er forundarlegt kva draging som ligg i midlandsmalet, og kor mange som hev gjeve seg i kast med det, i ymis utforming, me kann tenkja på Garborg, Seippel og Hans Henrik Holm, ikkje å nemna Olav Aukrust. Fotfestet hev vore ymist, Gudbrandsdal, Telemark, Setesdal. I denne rekkja høyrer også Albert Lange Fliflet med, med den agalege umsetjingi av Kalevala, det finske nasjonal-epos'et, som kom ut i 1969. No snart tjue år etter kjem eit sidestykke til dette frå hans hand, «Kanteletar» etter same kjelde, den finske presten Elias Lönnrot, som skreiv dette upp og arbeidde med det og gav det ut i 1840. Dette og sett upptil Vest-telemarking med rot i Vinje og Rauland. Denne gongen er det eit utdrag og dermed ei mindre bok på um lag 90 sider med innleiding og utgreidningar. Det som skil denne samlingi frå Kalevala er at den fyrste er gjennomført episk, men denne sitte i hovudsak lyrisk. Det er mykje kvinchnhugen som talar gjennom desse diktene, i

lengt og sorg. Ein sersvip hev det mektige lagnadsdramaet um Elina unge, tridje boki 8. Det er svartsykja og hemn og svik og innebrenning, og det skal jamvel vera sogofast, nemner Fliflet. Elles minner det forundarlegt um det norrøne Hjaltlandskvædet «Hildinakvadet», som var uppskrive vel femti år fyre dette. Jamvel namnet på hovudpersonen er det same («Hildina» er truleg halvamål for Elina), det er og finnande i norske og danske visor. Ein kann vera freista til å tæja tåttar so langt attende som til Iliaden, Trojakvædet med «DEN SKJØNNE Helene»:

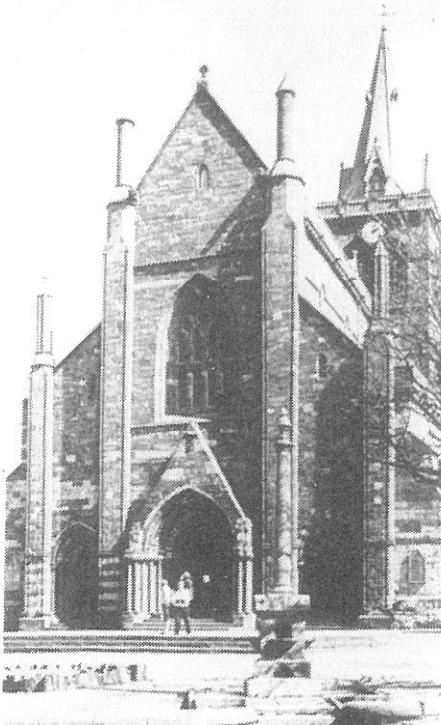
Fliflet held seg naudgrant til den finske málrytmen i si umsetjing, troke (...): Her nyttar han ut serdrag ved midlandsmalet der dette ofte hev einstava endigar i staden for vanlege tvostava (hestan', seinar' o.a.). Han fylgjer málføret so langt som til å nyitta h for kv- i pronomene og adverb (hót, hosso, höré). Fliflet hev teke inn eit stort tilfang av Telemarkord; det er eit rikt mål. Dette og er eit fagnaverk, like eins som det fyrrer til æra både for Finland og for vårt eige land.

Eigil Lehmann

Orknøyane med norrøne forminne og skaldskap

Orknøyane, med si rike norrøne soga og si notid, var emnet for eit møte i Vestmannalaget. Forfattaren Christopher Harris fortalte livfullt um denne øygruppa som hev ikring 90 øyar og godt 20.000 ibuarar. Han synte gode ljósbitar til, og viste til det norrøne sambandet. Harald Hárfagre la øyane under norsk truna på 800-talet, men etter at danskekongen Christian I. pantsatte øyane til skottekongen, i medgift då han gifte burt dotteri Margretha, vart dei aldri innløyste. Men norrøne minne, og målet norn, levde på øyane i lang tid. Og namneverket ber merke av dette framleis. Orknøyane er serleg rike på norrøne forminne. Det finst gravhaugar i stor mengd, og det hev vore store utgravningar der.

Forfattaren Nils Kvilekval skildra ein av dei største notidsskaldane på Orknøyane, George Mackai Brown. Kvilekval hev vitja denne skalden mange gonger, og han fortalte frå den merkelege livssoga hans, og las gode dikt som han hev omsett til norsk. Dermed fekk lyden eit møte med det kulturelle Orkneyjar i dag. Og presten og forfattaren Eigil Lehmann fylde ut med eit handskrive blad som hadde både prosa og málkunna og lyrikk, på norrønt mål.

St. Magnuskatedralen i Kirkwall på Orknøyjar. Ragnvald Kale Kolsson fra Bringsvær i Agder byrja byggearbeidet på den storfelde katedralen i det 12. hundradåret.

Skulen sementerar fordomar mot norsk

Norsk Målungsdom heldt sitt 28. landsmøte i Ål i Hallingdal den 10.-12. mars. Hovudemnet var norskupplæringi, og i ei pressemelding heiter det at slik morsmålsupplæringi er i dag, serleg upplæringi i sidemål og målsoga, er denne upplæringi med på å legitimera og stadfesta fordomane til elevane mot det einaste norske skriftmålet i landet. Upplæringi skapar språkleg likesæla sidan málklovvungi vert rekna for eit praktisk problem, ikkje eit målpolitisk. So lenge bokmålet, utan problematisering, vert halde for norsk, seger det seg sjølv at skulen ikkje kann klárleggja meininger med å ha two offentlege skriftmål i Noreg.

På landsmøtet heldt 1. amanuensis Arne Torp, Universitetet i Oslo, og Oddmund Løkensgard Hoel, NMU, innleidingar um norskupplæringi i skulen.

Etter landsmøtet er Hans Olav Brendberg ny leidari i NMU. Nestleidari er Bård Eskeland, og økonomiansvarleg er Dag Hagen Berg. Desse kom med i sentralstyret: Morten Søberg, Jan Roar Ellefsen, Veronica Hågensen, Holger Løkertsen, Kari Bjørnsvik, Stein Tore Bogen.

Aktivt spelemannslag

Spelemannslaget Fjellbekken i Bergen er eit aktivt lag. Det synte den årsmeldingi som formannen Salmund S. Jarane la fram på årsmøtet, som vart halde i Gimle i Bergen. Laget hev havt 33 øvingar i året som gjekk, og det hev og tenkt på rekrutteringi. Soleis er det halde kurs for unge aspirantar. Leidara på dei kursi hev vore Reidun Aske, Sigrid Alvestad og Øyvind Vabø. «Fjellbekken» hev 39 medlemer, og av dei er desse fire heiderslagsmenn: Anna Bjørndal, Nils Furnes, Halvor Sørdsdal og Oddmund Dale.

«Fjellbekken» hev også i året som gjekk havt mange uppdrag i lyd og lag, største oppgava var nok medverknaden då «Nordleik», den store folkemusikk- og folkedansmynstringi, vart avvikla i Bergen siste sumar.

Salmund S. Jarane vart samrøystes attvald til formann. I styret elles er desse med: Arvid Torsvik, Oddmund Dale (kassastryrar), Alf Dalheim og Magnus Skauge. Varamenn: Ragnvald Freyland, William Grundt og Eva Marie Skjeldrum Toppe. Til revisorar vart attvalde Per Lingaa og Ludv. Jerald.

Musikalsk leidari i «Fjellbekken» er Finn Vabø.

Ord av Indrebø

Gustav Indrebø talte i Studentmållaget i Oslo 10. februar 1938. Sluttordi hans fortelte noko om grunnsynet:

«Men elles meiner eg, at det er rettast å lata norsk veksia sin eigen sjølvstendige vokster på sitt eige grunnlag. Me skal sjå etter her i Norderlandi, so me ikkje i utrengsmål vert so ulike at me ikkje skynnar kvarandre. Det hev stundom vore tenkt for lite på den ting. Men me skal samstundes taka vare på dei nasjonale serdragi.»

Fornedrar me oss sjølve?

I antenne-ti-programmet 24. januar i år hørde me ei utsegn frå ei av kvinnene frå den vidjetne Rinnanbanden. Ho førde ikkje fram anger og bot - slik som me gjerne hadde venta - nei ho hevda at ho gjorde det som ho mente var rett å gjera i den samanhengen og i den tidi ho var med på å gjera det ho gjorde.

Misgjerningane som ho var med på å gjera var so svikefulle og førde til so grufulle lidningar og jamvel død for mange menneske, at me hev vandskeleg med å finna orsaking for slik framferd. Domen var au truleg samrøystes frå heile det norske folk - burtsett frå dei som ikkje lenger var å rekna med - dei som hadde mist borgarretten sin - dei dømde. Og jamvel millom dei siste var det kann hende sume som dømde Rinnanbanden i samsvar med domen i retten. Endå til bandeføraren sjølv skal ha sendt melding til domaren um at alle dei dømde visste at domen var rettvis. Me såg au den beiske smilen frå Rinnan sjølv og sume av andre av «banden», m.a. den kvinna som stod fram med den «famøse» utsegni, og me fekk endå mindre sympati med gjerningsmennene enn me tidlegare hadde havt.

Me ser på desse menneski som «fulle av vondskap» og ingen ting anna. Og den domen dei fekk var so underlegg fortent. Ja, sume vil meina at han jamvel var alt for mild.

Er det ikkje underleg kor lett det er å døma?

Å finna noko meiningsfyllt godt i et dei hine gjer eller ikkje gjerer - ut frå deira eigne oppfatningar um rett og gale - det tykkjест vera det vanskelegaste som finst.

Men sett no at denne kvenna som stod fram på skjermen denne dagen, sett at ho hadde vore på den **andre** sida i krigen. Sett at ho var ein av dei som gav seg ut for å vera **ven** med fienden - kom seg inn i hovudkvarteret å fienden - fekk tillit der - og fekk med seg viktige upplysningar som førde til tap og øydelegging for fienden - og jamvel førde til dødsdom for landsmenn?

Som me so vel veit so er det alltid sigerherren og majoriteten som hev krav på alltid å hava den rette moral og retten til å døme. Det er vel dette som til vanleg vert uppfatta som «demokratiske rettar»?

Me ser på Hitler og hans bestialske terrorregime som den verste vondskap

som nokon gong er prestert i menneskesoga, og det er truleg rett. Men spørsmålet um Hitler meinte å gjera det som rett var, det let me gjerne ligge.

Derimot trur me gjerne at Josva gjorde det som rett var då han hertok landet «som herren hadde lova Israels-folket», plyndra, lemlestā og drap kongane og folket som han vann yvi,

og jamvel nyttja seg av svikefulle innfødde til å vinna siger.

Er det vondskap - eller er det rettferdskjensle som driv oss til å gjera det me gjerer når me fer ille fram mot våre medmenneske?

Og er det dømesykja som rir oss «rettferdige»?

Fornedrar me ikkje oss sjølve med våre «rettferdige» dømingar, for-dømingar og fordomar?

Toralf Bergwitz

Oslo Mållag set norsk-kurs og norsk bokhandel i brennpunktet

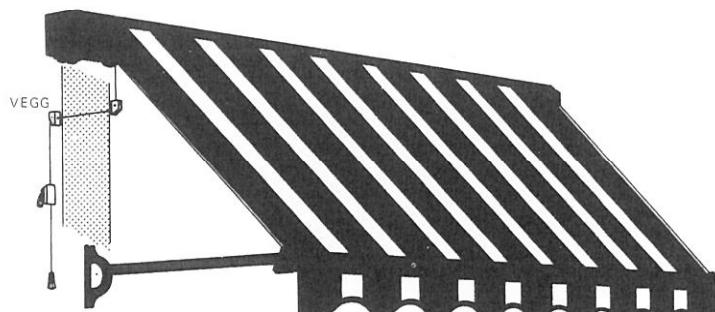
Oslo Mållag hev kome med tilbod um oppfriskingskurs i norsk på grunnlag av boki «Skriv norsk» frå Norsk Måldyrkingslag. Det er utarbeidt studieplan til denne rettleidingsboki. Helge Årøen leider kurset.

Oslo Mållag er sers verksamt med å reisa upp att ein nynorsk bokhandel i Oslo no etter Bondeungdomslaget la ned Bokbua. Laget tingar burt luter i bokhandelen og hev sjølv skrive seg på luteigarlista med 5 luter. Kvar lut kostar kr. 1000,-. Interessa millom lagslemene er stor, og det er søkt um tilskot m.a. frå Opedalsfondet til bokhandelen som vil vera eit andlet utetter for målarbeidet i hovudstaden. Tanken er å byggja opp eit bokhandelfond på lutmidlar og pengegåvor frå norsklynde einskildpersonar og samskipnader. Minstekravet til lutmidel er 50.000 kronor, men summen bør helst vera større um drifti

skal tryggjast. Namnet på bokhandelen vert NOREGS BOKLAG, eit tradisjonsrikt namn nyttja med løyve frå Det Norske Samlaget. Dei som vil gjeva tilskot eller skriva seg for luter kann mælda frå til Oslo Mållag, Boks 105 Sentrum, 0102 Oslo 1.

Elles hev Oslo Mållag etter måten fast møteverksem og ordskifte um ymse emne. På lagsmøte 30. mars hadde ein m.a. uppe arbeidsprogrammet for Noregs Mållag, som er ført i pennen av Lise Kvande.

Styret i Oslo Mållag er no: Marit Fjordheim (formann), Vegard Holm, Helge Årøen, Vincent Eye Færavaag, Olav Helge Øvre. **Varamenn:** Olav H. Aarrestad, Olaug Krogsæter, Solvor Mollan. **Ettersynsmann:** Hallvard Bergwitz, med varamann Ingvar Vaset. **Utsendingar** til landsmøtet i Noregs Mållag: Vincent Eye Færavaag, Marit Fjordheim, Vegard Holm. **Varamenn:** Inger I. Eidissen, Hallvard Bergwitz, Olav Helge Øvre. **Valnemnd** i laget er Ola Breivega, Inger I. Eidissen, Asbjørn Roaldset.

MARKISER

20 til 30%. Monteres gratis.

Kan og overhales og skifte duk på brukte, blir som nye til en rimelig pris.

O. Nydal

Boks 20 - 5042 Fjøsanger - Tlf. 28 19 88

Gjestebod

Or «Tuftekallen»
Av Sveinung Ones

Tidlegare i dag var både han Ludvig Jerdal og eg i gjestebod. Høvet baud seg fordi den mest vidgjetne bergensaren i vår tid, skodespelaren Herwitz-far/Rolf Berentzen, er lagt innimillom two permars, og i går vart boki lagd fram fyre ålmenta.

Dei som kjenner Rolfen veit at han ikkje set ljoset sitt under ei skjeppa. Sume meiner det er ei udygd - sjølv um tilrådingi stend i Skrifti. Men saki er at **fleire** skulde stikka seg fram. For med det kan me standa til teneste for medmenneske. **Gøymer** me oss, kan me liknast med han som grov talentane sine ned i jordi.

Sume gonger kan me tykkja at ein og annan er vel framfusne, og det hender me hev ei utdigt glede av det når slike som me segjer, «skjemmer seg ut». Det skulde me lava vera.

Men eg er ikkje ferdig med han Herwitz-far enno - sjølv um han knapt hev sett føtene sine i Vestmannalaget. Likevel hev han gjort sitt til - det vil segja overlag mykje - at byen Bjørgvin er til å leva og trivast i. Ikkje berre for innfødde, men også for strilar, austlandske dølar. Han stend i ein tradisjon som strekkjer røtene langt ned i millomalderen, og fær nykomarane til å skjøna verdet i desse tradisjonane. Han stend på teatertilet og gestalar Holberg-figurar. Han dreg namngjetne raringar frå det gamle Bergen fram i ljoset, han talar med saft og mynde og

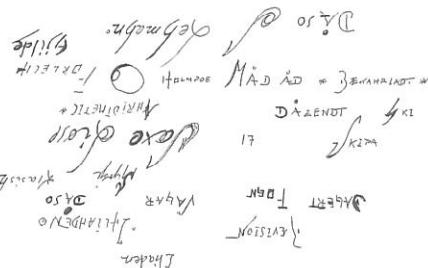
deklamerer den bergenske nationalsongen som berre han hev tō i seg til.

Hans givnad er skodespelar-talentet, og det største ligg i at han nyttar det like mykje utanfor som på spel-tilet. Kven hugsar honom ikkje frå den gongen planane um halshogging av Fisketorget vart lagde fram; han stod i brodden for motstanden og heldt malmfulle talor og alle måtte låna honom øyra. Strilekulturen hev han og slege nokre slag for; saman med han Johannes Kleppevik hev han drive fram Torgdagen til ein kulturfest utan likje i denne byen.

I kveld hev me havt ei anna eldsjel på tapetet, Sjur Sexe, og i umtale hev dei knapt mykje sams. Men eitt hev slike karar sams; dei brenner sitt ljós, og fær vera til gagn for andre og seg sjølv.

Til slutt vil eg sitera eit dikt av skodespelaren Eilif Armand som gjev ei presis utgreiling um at å vera vidjeten endåtil er moro:

A. Armand

Sakskriving viktigast for eit mål

Den tyske målgranskaren Heinz Kloss, germanist, hevda for ikkje so mange år sidan at sakskriving tel meir enn diktning for utbyggjingi av eit skriftmål, både i umdømet til dei som brukar målet og endå meir i umdømet til folk med anna morsmål. Til grunn for dette segjer Heinz Kloss at ein diktar, kor stor han so er, ikkje dyrkar ei skriftmålsform som folk flest tenkjer

seg til eige bruk. Ein diktar kann vinna seg verdsnamn yver natt på eit mål som er bokleg udyrka. Men den som skal skriva eit arbeid um maskinlæra eller plantelæra, treng ein fagordskatt eller i det minste eit upplegg til fagmål. Dessutan må han få arbeidet utgjeve, og det må finnast ein lesarflokk som er van eller viljug til å lesa um emnet på det udyrka skriftmålet.

For målfolk skulde ikkje dette koma uventa. Det minner oss um Ivar Aasens framsyn; i 1853 hadde han med sumt som nærmast seg sakskriving i prøvone av landsmålet, og alt ved dei tider emna han på å skriva den kunn-skapsboki som kom i 1875 med tittel «Heimsyn. Ei snøgg Umsjaing yver Skapning og Menneskja, tilmaatad fyre Ungdomen».

Dei nemnde Aasen-bøkene hev komme i nye utgåvor som framleis er å få. «Prøver av landsmålet i Noreg» på Vestanbok Forlag, Voss, og «Heimsyn» på Fonna Forlag, Oslo.

Minneord

Odd Berner Søreide, Søreidgrend i Fana er avlidn, 66 år gammal.

Det er ei melding som vekkjer sorg hjå mange, for Odd Berner Søreide var ein aktiv gledespreidar, alltid positiv og gjevande. Han dreiv i mange år garden sin på Søreide og var m.a. ein dugande grønsakdyrk. Seinare var han i mange år vaktmeister på Søreide skule. Men attåt denne krevjande yrkesaktivitet fekk han tid til å gjeira ein stor innsats i kulturelt arbeid. Han kom med i Søreide ungdomslag og i Bondeungdomslaget i Bjørgvin. Han var ein dugande folkedansar og instruktør. Den tradisjonsrike Fanaspri-garen med two fylge hadde han lært til fullkomenskap, han hadde mange fyrstepremiar f. kapplikar, og han hadde lært mange ungdomar denne fine bygdedansen som Fanabygdi er so byrg av.

Då den iderike Signy Eikeland skipa Fana Folklore, med utforder til Fana kyrkja og brudlaupslag i bygget på Fanafjell, vart Odd Berner Søreide i mange år fast kjøkemeister og folke-dansar, i samvær der turistar frå mange land hygga seg ilag med norske. Der møtte dei norsk tradisjon på sitt beste. Og i flokken av dugande aktorar var Odd Berner Søreide ein av dei beste. Soleis vil me minnast denne ambassadoren for det norske.

Ludv. Jerdal

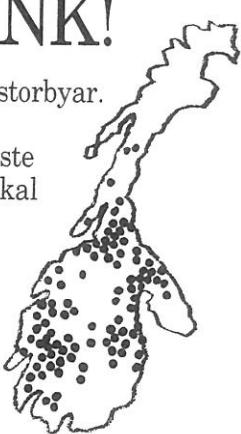
NOREGS NYE STORBANK ER DIN LOKALBANK!

Fokus Bank finn du 140 stader i landet. I storbyar, i innlandsbygder. Høgt til fjells – og i tronde Vestlandsfjordar. Sjølv om vi er Noregs 4. største forretningsbank vil vi vere ein desentral og lokal bank. Du skal finne oss der du bur!

Vi har gode tilbod til alle, som det er vel verdt å sjå nærmare på!

Kom innom din lokale Fokus Bank for meir informasjon!

FOKUS Bank

BUNADSØLV – POKALER – PREMIER

Vi har gavør
for alle anledninger

magnus aase ^{A/s}
guillo med

Strandkaien 6 — Telefon *32 01 60

Kongsgården i Bjørgvin

Frå side 1

miljø-øydeleggjing som ein Ulrikstunnel vil føra med seg, og at Sheteligs plan um minnepark no må gjennomførast.

Denne Sheteligs plan er heilt i samsvar med det som vestmannen Andreas Barsnes gjekk inn for i dei utgreidingsane han skreiv um Ålrekstad gamle kongsgard.

Årsmøtet i Vestmannalaget valde oppatt Ludv. Jerdal til formann.

I stjorni elles: Conrad Clausen, Arne Holm, Ingerd Hirth og Sveinung Ones. - Varamenn: Kjartan Rødland, Gunnar Gilberg, Ivar Gjelsvik.

Til rådmenn i Bygdelagsnemndi: Bodvar Barsnes, Ludv. Jerdal og Finn Vabø.

Varamenn: Brynhild Horvei, Kjaran Rødland og Ingeborg Gilberg.

Til Det Norrøne Grønlandslaget: Arne Holm (formann), Conrad Clausen og Ludv. Jerdal. - Varamenn: Leidolv Hundvin og Olava Henrichsen.

I Kyrkjensemndi: Ellen Vabø. - Varamann: Ingeborg Gilberg.

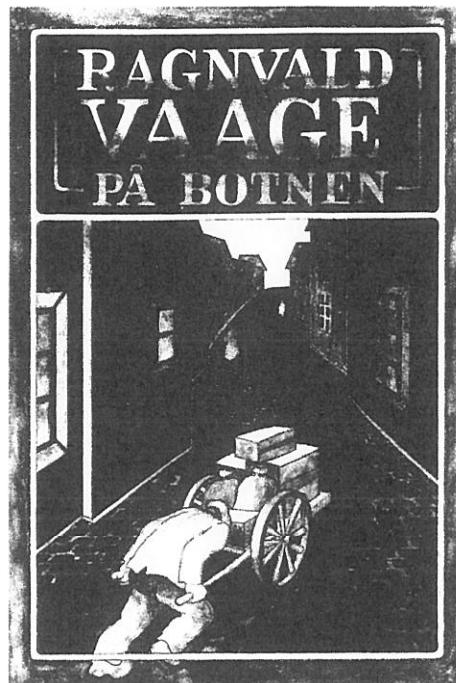
Bladstyrarar for «Tuftekallen»: Egil Lehmann, Bjarne Strand, Leidolv Hundvin og Sveinung Ones.

Fanevaktar: Olav Fjæra og Jon Askeland.

Ettersynsmenn for reknescapane: Leidolv Hundvin og Bodvar Barsnes, for «Vestmannen»-reknescapen: Leiv Flesland.

På møti i året som gjekk er det halde i alt 12 fyredrag. Talarar hev vore: Professor Oddvar Nes, sivilingeniør Bjarne Instanes, forfattar Conrad Clausen, forfattar Finn Slumstrup, sokneprest Egil Lehmann (2 fyredrag), fyrtselektor Tormod Eide, biskop dr. Per Lønning, ordførar Peder Vangsnæs, bonde Eirik Røthe, forfattaren Christopher Harris og forfattaren lektor Nils Kvilekval.

Vestmannalaget styrer Henrik Krohn og Hustrus Legat og Frtz Monrad Walles Fond for norsk målreising og måldyrking. Årsmøtet gjorde samråystes vedtak um å gjera Krohnlegatet større ved å føra yver ein sum frå laget. Dette legatet vart i fyrra hundradåret gjeve av vestmannen banksjef A. Vilh. Johannessen, til minne um skiparen av laget, Henrik Krohn og kona.

Ragnvald Vaage **På botnen**
i høve hundradårsminnet for den
folkekjære sunnhordlands-
diktaren Ragnvald Vaage (29.
april d.å.) kjem denne forvitne-
lege Bergens-romanen frå 1925 i
ny utgåva.

Boki, som vert rekna for eit av
diktarens hovudarbeid, gjev oss
ei krass skildring av småfolkets
vanskelege levevilkår og mot-
setnaden millom by og land
fyrst på 1900-talet.

Med i jubileumsutgåva er også
eit etterord av forfattaren
Lars Amund Vaage, soneson
til diktaren.
I band kr. 185,-

Ragnvald Vaage: **Mannsemne**
(barnebok). Frå boklageret
vårt sender me ut ein del
eksemplar av denne samlingi
med småforteljingar - illustrert
av Magnus Hardeland.
I band kr. 20,- (gamal pris)

Norsk Bokreidingslag

Boks 2672 - 5026 Bergen-Møhlenpris

Personkortet til sparebankane Kortet dei snakkar om!

Bruk det som betalings-
middel i Noreg og
verda elles. Bruk det
som kreditkort. Bruk
det til a ta ut kontantar
døgeret rundt i Noreg og
elles i verda.
Personkortet kjem langt
pa veg i staden for kontan-
tar og sjekkar - det finst
ikke noko anna kort pa
marknaden i dag som kan
brukast pa sa mange matar.

Alt du treng

SPAREBANKEN VEST

God og rimeleg mat
får du på

Kaffistova til Ervingen

Torgegaarden, Strandkaien 2, 5000 Bergen

ISSN 0800-8647

Færøysk málrøkt i 100 år

2. joledag 1888 samlast færøyingane til jolafundur (Møte) i Tórshamn og semdest um á skipa eit lag som skulde verja og vyrdla færøysk mál og sed. Laget fekk namnet Føroyingafelag og skipingsdagen var 6. januar - trettandedag jol - 1889. Laget högtidar soleis hundradársdag i 1989. I det høvet hev Jon Sandvik sendt oss ei utgreidning skrivi av Arni Dahl i færøybladet «14. September» um stoda for det færøyske målet for 100 ár síðan og no. I sumt tykkjer me mest at me kjenner oss att. Me tek med stykket i avprent. Um nokon skulde ha vanskær med eit og anna ordet, minnir me um at «Færøysk-Norsk Ordbok» av Eigil Lehmann kann vera til hjelp.

Nokre ordtydingar: blóðskeiwt = bakvendt; fjølmildi = massemiddle; hadani = derirfrå; heiti = namn; helming = helvt; herviligur = illherveleg, fæl; hugsan = tanke, tenkjing; yvirhovur = yverhovud, i det heile; kortini = likevel, korso; oddamonnum = fyregangsmenn; ordatilfar = ordskatt; ota = skuva; snøgg = fiks, fin, snøgg; tibetur = til all lukke; tilfar = tilfang; uppskot = framlegg; øld = hundradár.

Nú hundrad ár fara at vera liðin síðani jólafundin, 2. jóládag 1888, har fólk komu saman við ti í ætlan »at samráðast um at verja færøysk mál og Færøysk slíðr» er gott hovi at skjóta upp, at færøysk málrøkt fer stórrí rúmd innan skúlagátt bædi í fólkaskúlanum og haugru skúlanum.

Tað hevur verið lagt einum av oddamonnunum í Føringafelag, R.C. Eftersøe, i munn at hann hevbi ikki fostrad eitt elnasta hugskot, ið hann ikki var fúrur fyrir at greiða frá á sínun eigna móðurmáli. Og yvirhovur – undantek voru kortini – lögdu tey, ið bóru hugsan. Ir sínar fram í Føringatíðindum, sær nær at lata tær í snoggan færøyskan málbúna. Rendu grelnaskrivararnir seg í fremm. and orð, royndu teir at endurgeva tað, teir hugs. adu, á færøyskum – settu færøyska uppskotíð fyrst og fremmandaorði í klombrum aftaná.

Soleidls komu uppskot sum eitbur (forgift), nr. 7 1890, nevnd (udvalg), nr. 9 1890 og forngripagøymila (museum), nr. 12 1890 fram ivaleyst á fyrsta sínni.

Somu kós gingu tey fólk yvirhovur, ið nomu lestur við lærðan háskúla seinast í farnu øld og fyrra helming av hesari oldini, fremstur teira Jákup doktari Jakobsen, sum serliga bók síní um Nóisoyar Páll (hon kom út i 1912) gekk málróktarleðina. Hadani hava vit ný.

yrði sum skjalasav (arkiv), mynd (fotografi), innslig (signet), sigringarfréði (navigation) og geikur (gökur).

Og sama er at siga um leikan og lærðan, ló skapad fréðimál á so móngum ókjum. Nog mikil er at nevna Rasmus Á Háskulanum við sín plantulæru og Føroya floru og Jákup Dahl við sinum bibliutýðingum.

Nú, i 1988, er yvirhovur annað lag.

Vit kunnur taka elni tvey dömi sprottin úr útgávum í sjálvum minnshátiðarárinum:

Hervilling sjúka hottilar allar helmsins tjóðir. Hon varð kend við hétli, myndad, at styttiningi AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome). I Føroyum hava læknar og málnevnd skotíð upp at nevna sjúkuna eyðkvæmi. Eitt snægt orð, sum liggar væl á tuniguni, og sum sigur okkurt um sjúkuna.

Kortini heldur landskrína skúlabókaforlag okkara seg til útlendska heiti, ið, tað í frálarutílfar skal gerast um hesa hervilligusott.

Tað er blóðskeiwt.

Sama kann sigast um lærubók, ið just er komlin í bókabúðirnar.

Orðið seg ímóti reglum i færøysku ljóðlæruni, tí logi verður á færøyskum sagt (loje).

A kápuni frammanstendur til ikki Politologi men Stjórnálafréði – og tað er sklagt. Men kaga vit inn í bókina, er yvirhovur annað lag: i stórarí yvirskrift lesa vit t.d. Interestessufelag, hóast áhugafelag er snøggari og ljóðar væl í oyrunum á flestum feryingum. Og yvirhovur er tað so, at havundurinn í hesi bok gongur øvugta leið, verður borði saman við Føringafelagsmenn og Dr. Jakobsen. Hann setir at kalla altið fremmandaord fyrst og færøyska heitið í klombrum aftaná, t.d. reproducera (t.e. endurskapa) s. 37 og antagonistkar (ósamærðigar) s. 38.

Nett somu leið gongur máltrímklasti hjelmiblók okkara yvirhovur. Tá ið elnáste sjónvarpsþólk eru undantíkin, verða fremmandaordini altið nevnd fyrst og so færøyska heitið – eitt sindur umberandi – aftaná:

»Plátuhandlarnir í Havn selja alt fleiri og fleiri compactdiskar – ella ljómsíglar, sum summi mevna teirk. »Vlt siggja nú eina kapping í styrlab ella strok, sum onkur hevir hug at nevna hesa ítróttagreln.«

Ikki hevir nögy verið skrivað um færøyska málrøkt hesi seinastu árinu, men i tí litla, sum er at finna, eru stak góðar niðurstóður gjörðar, t.d. henda í bók D.P. Danelsens af Islandi summaríð 1977: «Er tað eitt slag av leti,

at menn heima hjá okkum sleppa bendingunum og málærunt yvirhovur. Og at teir gloypa av sandhægvi hvørjum útlendskum orði, ið fyrir kjaftin rekur. Heldur enn at minna seg á okkara egna ordatilfari?

Hesir minnir, ið eru so altráðir at ota skrivi-málld nárrí og nærrí at talada blendingsmálalínum. Er tað bara tí, at teir ikki duga, ikki tima, leggja seg eftir at málbera seg á færøyskum. Halda teir, at hesi »klóku« la-tínsku orðini eru betri bringuprýði. Hava teir tittu til at breggja sær av?

Spell er tað, at sikkir menn skulda drepa mál okkara, bert tí at teir ikki tima gera seg leysar av tí danska málnum, sum altið melur í heysinum á telimum.

Nú hundrad ár eru liðin síðan gitna jólafundin, mátti verið hóskillið krav, at móðurmálld ikki longur stendur í klombrum, og ná mátti stundin verið komin til handa, at kutað verður munagott av tímatalnum, skúlaungdómar og børn okkara hava í donskum.

Hesir tímar áttu so sjálvsagt at verið lagdir aðratr móðurmálsfrá-læruni og m.a. nýttir til málrøkt. Og tibetur standa lærarar og næmingar ikki á berum í hesi grein, tí i sikkari frálaru ber væl til at nýta bókina, »ORD UM ORD», sum Svenning Tausen gav út i 1984 og harumframblaðið ORD-AFAR, sum færøyska málnevndin gevur út efnar fýra ferðir um árið.

Arni Dahl

Garm d.y.:

Eit godt ord

Me valde yverskrifti med ei viss tviking. Her i landet kann eit málmenne vanskeleg tala um gode eller til avbrøyte därlege ord utan straff. Me skal difor straks leggja til at me tenkjer på gode eller um so var därlege - norske ord, No er me mest like ille ute, korso, for eigenskapsordet norsk er det heller ikkje alltid trygt å bruka um ord og mál. Einkvan kunde taka deg for nasjonalist. Det som er påtenk i yverskrifti er i røyndi berre eit sers greidt, einfelt og lettksynleg ord - eit serskilt eit - både for Per og Pål.

Dette var á rekna for ei innleiding. So til natekjernen.

Ordet me slik alt hev skrive mykje um, er lov nad. Der kom det.

Me hev ei tid, nokre år kanskje, merka oss at sume NRK-medarbeidrar, máltalande skal vera, av ugripelege grunnar hev stygst ifrå ordet lovnad som kvar norsk unge og jamvel framandordglade lingvistar skulde kjenna. At dette namnordet heng i hop med gjerningsordet lova er so dagklårt at me vil ikkje krenkja lesarane med á djupa det nøgnare ut.

Nemnde NRK-medarbeidrar, máltalande, veit ikkje noko betre å triva til enn det danske løfte. No hev dansk ei lang soga i Noreg, og i bokmålsordlistor finst framleis ordet løfte i tydingi lovnad, tilsegn, jaminne m.m. Men i dei ny-norskordlistor me hev for hand, er ikkje det danske ordet innkomme, som rimeleg er, endå frå sume ordlisteskriverar og Sprákrádet kann alt ventast. Det er gatefullt korleis offentlege máltalande etter dagsens vanlege mál og målsed kann berga seg ifrå å bruka det norske ordet. Det er mest ei bragd.

No likar me ikkje å draga fram berre skuggesdone når me ritar nokre tankekorn ned. Du skal ikkje klaga under stjernone for skort på ljospunkt i livet, som han sa Wergeland. Underleg nok - eller kanskje slett ikkje underleg - hev bokmáltalande NRK-folk bruka ordet lovnad minslike ofte som máltalande hev skytt det. Ikke hev dei planlagt det alltid heller bokmålspreikarane, visst, slik málpreikarane má ha gjort. Ordet gjev seg sjølv, som nemnt, når nokon søker eit namnord til gjerningi lova.

So kann dei som les dette finna ut kva som i dagnær norsk er beste ordet, lovnad eller løfte, og kvifor. Det svarar seg å ha i minne at målsans og målsleg gangsyn truleg er nokolunde jamt utilikna på tvert av alle skriftmålgrenson.

VESTMANNALAGET

Me minner um utferdi til Os gymnas, Os, torsdag 11. mai. Me dreg frá Festplassen i Bergen kl. 18.00. Lagsfolk me eigen bil køyrer, andre fær sitja på. Ordførar Ole Haakon Lunde fortel um osingane og Osbygdi, rektor Henning Henriksen fortel um Os gymnas. Conrad Clausen skildrar venene sine, botanikaren og litteraten Olaf Hanssen frá Os og bilethoggaren Ståle Kyllingstad frá Kvinesdal. Kyllingstad er meister for minnesmerket for Olaf Hansson i gymnastunet.